

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Neeruti maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Neeruti maastikukaitseala välispiiri, tsoneeringut, kaitse-eesmärke ja kaitsekorda.

Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Kadrina vallas Pariisi, Jõepere, Neeruti, Võduvere ja Kiku külas.

Neeruti maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. juuli 1957. a määrusega nr 242 „Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s” (ENSV Teataja 1957, 14, 125) maastikulise keeluala Neeruti mäed põhjal. Kaitseala põhieesmärk on Pandivere kõrgustiku põhjaosa, Neeruti mägede ja nendevaheliste järvede kaitse. Sellest alast moodustatud Neeruti maastikukaitseala kaitse-eeskiri ja välispiiri kirjeldus on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 16. oktoobri 1999. a määrusega nr 355 „Neeruti maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid täpsustatakse olemasoleva kaitstava loodusobjekti välis- ja võõndite piire ja kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala välispiiri, tsoneeringut, kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatus on vajalik, et muuta Neeruti maastikukaitseala välispiir looduses paremini järgitavaks ja viia vastavusse tegelike loodusväärtustega. Samuti on muudatused vajalikud, et tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi nimetatud *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud siseveekogude, poollooduslike rohumaade, soode ja metsade elupaigatüüpide ning loodusdirektiivi II lisas nimetatud liikide parem kaitse. Kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Neeruti loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist Liggi Namm (tel 325 8404, e-post liggi.namm@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja SA Keskkonnaõiguse Keskus jurist Siim Vahtrus (tel 742 4524, e-post siim.vahtrus@k6k.ee), eksperdihinnangu on andnud Piret Kiristaja, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Pandivere kõrgustiku põhjaosa pinnavorme (Neeruti mäed), järvi, metsakooslusi, soid, bioloogilist mitmekesisust, maastikuilmet, haruldasi, ohustatud ja kaitsealuseid liike ning nende elupaiku. Kaitsealal kaitstakse loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel ehk sürjametsad (9060), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Elupaigatüübi nimetuse järel sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Liikidest on kaitse-eesmärgiks loodusdirektiivi II lisas nimetatud kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), mis on II kaitsekategooria liik, ning laiujur (*Dytiscus latissimus*), suur-rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*), keda on nimetatud ka loodusdirektiivi IV lisas ja kes on III kaitsekategooria liigid. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kategooria järgi on kaunis kuldking ohulähedane, laiujur ja suur-rabakiil puuduliku andmestikuga ning tõmmuujur ohualdis liik.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Neeruti maastikukaitseala kaitse alla võtmise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, tüüpilisus, ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus.

Neeruti maastikukaitsealal kaitstakse Pandivere kõrgustiku põhjaosa silmapaistvamaid Neeruti mägesid, kus leidub esinduslikke ja Eestile tüüpilisi mandrijäätikkelisi pinnavorme. Need on mõhnastikud või vallseljakud, mis on tekkinud mandrijää taandumisel. Seljakutevahelistes orgudes asuvad järved ja järvikud, mis on Euroopa Liidus ohustatud ning vajavad kaitset.

Elupaigatüüp **vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)** on Pandiverele iseloomulikud heledaveelised lubjarikkad järved või pruunika veega humiinaineterikkad järved. Sellele järvetüübile on iseloomulik mändvetikate rohkus. **Looduslikult rohketoitelised järved (3150)** on tüüpilised moreenmaastike nõgudes asuvad järved, milles on liigirikas taimhõljum. **Huumustoitelised järved ja järvikud (3160)** on humiinainete tõttu pruuniveelised veekogud.

Poollooduslikud kooslused on olulised liigirikkuse kandjad. Kuna need säilivad vaid mõõduka inimõju (niitmine, karjatamine) tingimustes, on nende püsijäämine ohustatud. **Kuivad niidud lubjarikkal pinnal (6210*)** on olulised käpaliste kasvualad. Peamiselt leidub neid Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel ning Põhja-Eesti lavamaal. **Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)** on levinud üle Eesti lubjavaeste liiv- ja liivsavimuldadega aladel. Iseloomulik on soontaimede liigirikkus. **Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)** on vähesel kuni mõõdukal määral väetatud rohumaad või pikalt sööti jäetud põllumaad, mille looduslik liigirikkus aastatega taastub. Need on olulised puhveralad looduslike elupaikade ümber. **Puisniidud (6530*)** on Eesti liigirikkaimad kooslused. Suur liigirikkus on tingitud

nende mosaiiksusest: lagedamad alad vahelduvad väikeste hõredate puudetukkade ja põõsastega. Puisniidud on olulised haruldaste ja ohustatud liikide elupaigad. Neid ohustab niitmise lakkamine, mistõttu ala võsastub ja metsastub.

Liigirikkad madalood (7230) asuvad peamiselt Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis. Iseloomulikud on madalakasvulised tarnad ja pruunsamblad, rohkesti leidub lubjalembeseid liike, nende seas ka käpalisi. Sooelupaigad on ohustatud peamiselt kuivendusest.

Metsaelupaigatüübid on peamiselt ohustatud raietest, aga ka kuivendusest. **Vanad loodumetsad (9010*)** on vähese inimõjuga vanad metsad, mis on sobivaks elupaigaks paljudele ohustatud liikidele, eriti sammaldele, samblikele, seentele ja selgrootutele. **Vanad laialehised metsad (9020*)** on jäänukid aastatuhandetetagusest soojemast ja niiskemast kliimast. Need asuvad sageli lainjatel moreenitasandikel, oosidel ja kõrgendikel, kus muld on toitainete poolest rikas ning kogu aasta veega hästi varustatud. Palju on lamapuitu ja õõnsustega puid, mis on hea elupaik haruldastele ja ohustatud sambliku-, seene-, putuka- ja linnuliikidele. **Rohunditerikkad kuusikud (9050)** kasvavad toitaineterikka mullaga maapinnalähedase liikuva põhjaveega orgudes, nõgudes, nõlvade jalamil ja sooservades. Liigirikas rohurindes valitsevad peamiselt kõrgekasvulised taimed. **Okasmetsad oosidel ja moreenikuhtajatel (9060)** on levinud Kesk- ja Lõuna-Eestis ning Pandivere kõrgustikul. Pinnavormi ülaosas on valitsev puuliik mänd, nõlvadel lisanduvad kuusk ja lehtpuud. **Puiskarjamaad (9070)** on alad, kus vahelduvad lagedamad niidualad puude ja põõsastikega. Neil aladel on alustaimestik niidutaimed. Puiskarjamaid ohustab karjatamise lõppemine, misjärel ala metsastub ja niidutaimed asenduvad tüüpiliste metsataimedega. **Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)** asuvad laugetes nõgudes, nõlvade jalamil ja mujal, kus põhjavesi on maapinna lähedal. **Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)** on tüüpilised elupaigatüübid Eesti niisketel aladel, kuid neid ohustab kuivendamine. Siirdesoomets on üleminekustaadium madaloometsast rabametsaks. Puuliikidest kasvab sookask ja mänd, alustaimestik on mosaiikne. Rabametsas kasvab peamiselt mänd, iseloomulik on tugev põõsa- ja puhmarinne.

Kaunis kuldking on Euroopa kõige suurema õiega orhideeliik. Euroopas ulatub tema levila Suurbritanniast ja Skandinaaviast üle Põhja- ja Kesk-Euroopa Kirde-Hispaania ja Põhja-Itaaliani. Lubjalembese liigina on Eestis tema kasvukohad peamiselt Lääne-, Kesk- ja Põhja-Eestis, harva Lõuna-Eestis. Kauni kuldkinga tegevuskavas on hinnatud enamiku populatsioonide seisundit heaks. Märgata on mõningast leiukohtade vähenemist, mistõttu on liik Eesti ohustatud liikide punases nimestikus märgitud kui ohulähedane. Keerulise sigimisbioloogia ja aastatepikkuse algarengu tõttu on liik paljunemisikka jõudmisel jäänud püsima eelkõige inimtegevusest vähem häiritud vanemates metsades. Kuldkingale sobivad kasvukohaks ka puisniidud. Metsataimena ohustab kuldkinga kasvukohti esmalt metsade raiumine. Eelkõige ohustavad uuendusraied ja sellised võtted teistes raieviisides, mille käigus rikutakse masinatega mullapinda, sh metsamaterjali ja raiejäätmete koondamisel, kokku- ja väljaveol, või jäetakse raiejäätmed kuldkinga kasvukohale. Lagedale jäänud taimede õitsemine kannatab hiliste öökülmade all juunis. Raiele järgneb kiiresti võsa pealetung, millega kuldking ei suuda konkureerida. Kuldkingale ei sobi täisvarju tingimused ega lagedad alad. Kõige soodsamates kasvupaikades jõuab taimedeni veerand täisvalgusest. (Kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) kaitse tegevuskava eelnõu, Tiiu Kull, Aat Sarv, 2011.)

Laiujur on suurim mardiklane nii Eestis kui ka Euroopas. Tema levila ulatub Põhja-Euroopast Põhja-Itaaliani ja Lääne-Siberist Prantsusmaa keskosani. Lääne- ja Kesk-Euroopas on laiujur arvatud ohustatud või haruldaste liikide hulka. Eestis on laiujurit vähe uuritud, mistõttu puuduvad andmed tema arvukuse trendi hindamiseks. Laiujur on röövtoiduline mardikas, kes

eelistab elada puhtaveeliste tiheda taimestikuga seisuveekogudes, kuhu ulatub päikesekiirgus. Eestis on laiujur haruldane, kuigi levib hajusalt üle kogu riigi. Laiujurit ohustab veekogude eutrofeerumine ja kinnikasvamine, mille tõttu muutuvad veekogu toitumistingimused ja valgusrežiim.

Tõmmuujur on keskmise suurusega ujur, kelle levila ulatub Põhja-Itaaliast Lõuna-Soomeni ja Venemaani. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tõmmuujur Eestis ohualdis, kuid puuduvad andmed tema arvukuse trendi hindamiseks. Tõmmuujur elab tavaliselt väikestes järvedes või alalistes tiikides, kus leidub nii taimestikuvaba vett kui ka päikesele avatud kaldaõõtsikut. Tõmmuujurit ohustab nagu laiujuritki eutrofeerumine ja kinnikasvamine.

Suur-rabakiil on keskmise suurusega kiil, kelle levila ulatub Skandinaavia lõunaosast Balkani, Türgi ja Põhja-Itaaliani. Eestis on kiilide levikut vähe uuritud ja suur-rabakiili leiukohti on vähe teada. Elupaiga suhtes on suur-rabakiil nõudlik. Ta elab taimestikurikaste tiikide, väikeste järvede ja vanajõgede läheduses. Sigimiseks sobivad hõredama taimestikuga, puhtaveelised ja kaladeta veekogud. Suur-rabakiili vastsete leidmine veekogust näitab selle mitmekesist elustikku. Peamiselt ohustab suur-rabakiili väikeveekogude vähesus ja kinnikasvamine.

Lisaks eelpool nimetatud loodusväärtustele on Neeruti maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaigalised eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel sisustatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärgi saavutamist (LKS § 14 lg 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Neeruti maastikukaitsealal on II kaitsekategooria liikidest leidnud endale sobiva elupaiga mustlaik-apollo (*Parnassius mnemosyne*), harivesilik (*Triturus cristatus*), ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. Esthonica*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*) ja rohe-tilksamblik (*Biatoridium monasteriense*). III kaitsekategooria liikidest esinevad kaitsealal tähnikvesilik (*Triturus vulgaris*), rabakonn (*Rana arvalis*), rohukonn (*Rana temporaria*), harilik kärnkonn (*Bufo bufo*), valgelaup-rabakiil (*Leucorrhinia albifrons*), valge vesiroos (*Nymphaea alba*), suur soomukas (*Orobancha elatior*), harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*), kare habesamblik (*Usnea barbata*), puna-näsasamblik (*Lecidea erythrophaea*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza*

fuchsii), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) ja hiireviu (*Buteo buteo*). Nimetatud liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS § 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas toodud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Neeruti maastikukaitseala läbivad mitu matkarada. Matkajal saab nautida maastiku mitmekesist esteetilist väärtust. Neeruti maastikukaitseala pinnavormide ja muude objektide kohta on teada rohkelt muistendeid ja lugusid, mis lisavad alale ajaloolis-kultuurilist väärtust. Näiteks on Neeruti piklikud teravaseljalised oosid ühe loo järgi saanud alguse Kalevipoja künnivagudest. Linnamägi olnud Kalevipoja peaase, Sadulamägi tekkinud Kalevipoja hobuse sadulast. Linnamägi ja Sadulamägi on muinsuskaitsealused arheoloogiamälestised, mille kaitsevööndis kehtivad muinsuskaitsealusest tulenevad kitsendused.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Neeruti maastikukaitseala on olnud kaitse all 1957. aastast. Kaitseala loodi Pandivere kõrgustiku põhjaosa mägede ja nendevaheliste järvede kaitseks. Lisaks järvedele ja pinnavormidele on Neeruti maastikukaitsealal oluline kaitsta ja säilitada rahvusvahelise tähtsusega elupaigatüüpe ning neis sobiva elupaiga leidnud kaitsealuseid ja ohustatud liike. Kuna nende väärtuste kaitse ja säilimine on võimalik vaid kaitsealusel territooriumil, on Neeruti maastikukaitseala jätkuv kaitse all hoidmine igati põhjendatud.

Neeruti maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks on lisatud väärtuslike, Euroopa Liidus ohustatud mageveekogu, niidu-, soo- ja metsaelupaigatüüpide kaitse. Elupaigatüübile vastavaid mageveekogusid on kaitsealal kokku 9,5 ha, mis moodustab kaitseala kogupindalast 0,7%. Vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (Orajärv) ja looduslikult rohketoitelised järved (Ees- ja Tagajärv) on madala esinduslikkusega, kuid siiski olulised kaitsealuste ning ohustatud liikide elupaikadena. Huumustoiteline Sinijärv on esinduslikkusega B.

Poollooduslikke kooslusi leidub Neeruti maastikukaitsealal u 60 ha, s.o 4,5% kaitseala kogupindalast. Suurema inventuuri tegid 2002. aastal Meeli Mesipuu ja Katrin Jürgens. 2006. aastal inventeerisid poollooduslikke kooslusi Toomas Kukk ja Rein Kalamees ning 2013. aastal metsainventuuri käigus leidis inventeerija Marje Talvis veel puisniite. Neeruti poollooduslikud kooslused ei ole väga kõrge esinduslikkusega. Enamasti on nende esinduslikkus B või C. Madalama esinduslikkusega on kuivad aruniidud, mida on kokku u 30 ha ja puisniidud (0,6 ha). Kõrgema esinduslikkusega (enamasti B) on aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (21 ha). Neeruti puisniite küll hooldatakse osaliselt, kuid üldiselt ei koguta heina kokku. Elupaigatüüpi puisniidud (6530*) pole Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduses nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatavas Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” Neeruti loodusala kaitse-eesmärgina kajastatud. Kuna Neeruti puisniidud on väikesed, madala esinduslikkusega ja pole näha nende kohest õigete hooldusvõtete hooldamist, ei lisata neid loodusala kaitse-eesmärkideks. Kuigi Euroopa mõistes pole Neeruti puisniidud väärtuslikud, on nad maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks, sest mitmekesistavad peamiselt metsaga kaetud ala.

Neeruti maastikukaitseala sooökosüsteemide pindala on 22 ha. Need on liigirikkad madalsood, millest 5 ha esinduslikkus on väga kõrge (A) ja u 5 ha esinduslikkus keskmine (B). Ülejäänud madalsoo on madala esinduslikkusega.

Kolmveerand (u 950 ha) Neeruti maastikukaitseala pindalast on kaetud metsaga. Euroopas väärtustatud elupaigatüübid on neist umbes pooled. Ulatusliku metsainventuuri tegid 2013. aastal Veiko Kivi, Imre Merits ja Marje Talvis OÜ-st Metsaruum. Umbes 260 ha-l Neeruti maastikukaitsealast on elupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel. Need paiknevad suuremate ja väiksemate aladena üle kogu kaitseala territooriumi ning on enamasti keskmise (B) esinduslikkusega, 32 ha on esinduslikkusega A. Veidi üle 90 ha on Neeruti maastikukaitsealal vanu loodusmetsi, millest pool on kõrge (A) või keskmise (B) esinduslikkusega. Suuremad ja esinduslikumad vanad loodusmetsad paiknevad kaitseala lõunaosas ja Sinijärve soo ümbruses. Vanu laialehiseid metsi leidub Neeruti maastikukaitsealal 25 ha ja need on madala (C) või potentsiaalse esinduslikkusega. Siirdesoo- ja rabametsi on kaitsealal 63 ha ning need on keskmise (B) esinduslikkusega. Soostuvaid ja soo-lehtmetsi ning rohunditerikkaid kuusikuid on kaitsealal vastavalt 31 ja 42 ha ning enamasti on need keskmise (B) esinduslikkusega. Rohunditerikkaid kuusikuid on kahes suuremas grupis kaitseala lõunaosas ka kõrge (A) esinduslikkusega. Veel on Neeruti maastikukaitsealal ligikaudu 10 ha puiskarjamaid, mis on määratud potentsiaalseteks elupaigatüüpideks. Praegu neid alasid ei karjatata. Kuna ala on säilitanud oma struktuuri, võib karjatamise huvi korral ala puiskarjamaana taastada. Looduslikule arengule jättes kujuneb alast vana loodusmets. Neeruti suured ja kohati inim mõjust puutumata metsad on väärtuslikud elupaigad kaitsealustele liikidele. Nii on näiteks kaitseala keskosas leidnud sobiva elupaiga III kaitsekategooria liik hiireviu (*Buteo buteo*) ning kaitseala põhja- ja lõunaosas II kaitsekategooria liik kaunis kuldking.

Elupaigatüüpi rohunditerikkad kuusikud (9050) pole Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduses nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatavas Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj” Neeruti loodusala kaitse-eesmärgina kajastatud. 2013. aasta metsainventuuri käigus leiti seda elupaigatüüpi 42 ha-l, millest kolmveerand on keskmise (B) kuni kõrge esinduslikkusega (A). Seega tuleb teha ettepanek lisada rohunditerikkad kuusikud Neeruti loodusala kaitse-eesmärkidesse.

2005. aastal leidis inventeerija Toomas Talve Neeruti maastikukaitsealalt kassikaku (*Bubo bubo*) sigimiskoha. Kassikakk on liik, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas ning kes on I kaitsekategooria liik. 2010. ja 2011. aasta inventuuri käigus Neerutis kassikaku ega tema tegevusjärgi ei leitud. 2005. aasta leiukoht on ornitoloogide hinnangul kassikakule ebasoodne elupaik ja hiljem teda alalt leitud ei ole. Selles piirkonnas on kassikakule oluliselt sobivamad metsad väljaspool Neeruti maastikukaitseala (nt Ohepalu looduskaitsealal). Arvestades eeltoodut ei ole otstarbekas lisada kassikakku kaitse- ega loodusala kaitse-eesmärkidesse. Kui ta peaks Neerutisse naasma, on tema kaitse tagatud elupaigatüüpide ja I kaitsekategooria liikide kaitset reguleerivate sätetega.

Lisaks eespool kirjas olevale on Neeruti maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on Natura võrgustikku kuuluva alaga. Alal asub Neeruti loodusala. Seoses kaitseala piiri muudatusega tuleb Neeruti loodusala piir kaitseala piiriga vastavusse viia, misjärel loodusala ja kaitseala piir kattuvad.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Neeruti maastikukaitseala on moodustatud Pandivere põhjaosa pinnavormide ja nende vaheliste järvede ning metsa-, soo- ja niiduelupaikade kaitseks. Nende kaitse on ka peamine kaitse-eesmärk. Vastavalt looduskaitseaduse § 28 lõikele 1 on maastikukaitseala moodustatud maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Seega sobib Neerutis rakendada kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt maastikukaitseala. Hoiualale ei koostata kaitse-eeskirja, mis on paljude erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitseresüümi täpsustamiseks vajalik. Samuti ei võimalda hoiuala kaitsekord mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja piirangute rakendamist, mis on vajalik eelkõige metsaelupaikade kaitseks. Seetõttu ei sobi kaitstava loodusobjekti tüübina kasutada hoiuala. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja võõndide piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kraavid, mõõdistatud maaüksused). Loodusväärtuste parema säilimise eesmärgil (et oleks võimalik kontrollida maaparandussüsteemide hooldus- ja rekonstrueerimistöid) on kraavid arvatud kaitsealasse. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Neeruti maastikukaitseala pindala väheneb võrreldes 1999. aasta kehtiva kaitse-eeskirjaga 21 ha võrra, 1271 ha-lt 1250 ha-le. Vähenemine toimub eramaadel. Olulisim pindala vähenemine on kaitseala loodeosas, kus pindala on vähendatud looduskaitsealast väärtust mitteomava õuema ja põllumaade ning väiksemate, kaitseväärtuste poolest mitteesinduslike metsaalade ja looduslike rohumaade arvelt. Uus piir kulgeb mööda teeserva ja on looduses kergesti jälgitav. Kaitseala servas asuva õueala ja põllumaa kuulumine kaitseala territooriumile ei ole põhjendatud. Välja jäävaid looduslikke rohumaaid inventeerisid 2006. aastal Toomas Kukk ja Rein Kalamees. Põllu kõrvale jäävale rohumaale elupaigatüüpi inventuuri käigus ei määratud. Metsaalade vahele jäävate väiksemate rohumaalappide elupaigatüübiks määrati aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga madalikuniidud (6510), kuid nende geobotaaniline, floristiline ja esteetiline väärtus on väike. Rohumaade vahele jäävaid metsaalasid on inimtegevus tugevasti mõjutanud. Samas on kaitseala koosseisu arvatud Ratasmäe katastriüksusele (71601:001:0300) jääv looduslik rohumaad. Uus piir kulgeb mööda teeservi. Toomas Kuke ja Rein Kalamehe 2006. aasta inventuuri järgi on niiduala geobotaaniline väärtus keskmine kuni kõrge, floristiline väärtus keskmine ja esteetiline väärtus kõrge.

Kaitseala lääneosas kulgeb Kõrbse karstialast lõuna poole jääval märgalal uus piir Ratasmäe kinnistu kagunurgast sirge joonena Tammiku kinnistu kirdenurka, sealt mööda kinnistu piiri ning idanurgast sirgelt üle Jaani-Jüri kinnistu (71601:001:0230) Hirve kinnistu (71601:001:0019) põhjanurka. Sellega muutub kaitseala välispiir võrreldes varasema piiriga paremini jälgitavaks ja üheselt mõistetavaks. Varasem piir moodustas astmekujulise joone mööda mõttelisi (looduses mittemärgatavaid) punkte.

Hirve kinnistu (71601:001:0019) lääneosas asuv põllumaad on arvatud kaitseala territooriumist välja, kuna alal pole looduskaitsealast väärtust. Piir kulgeb selles kohas mööda kõlviku ja katastriüksuse piire.

Kaitseala edelaosas Undisoost lõunas väheneb kaitseala metsaala arvelt. Uus piir kulgeb mööda teed, mis on selles kohas sobivaim lahendus. Kuna tegemist on metsamassiivi läbiva väikese teega, jääb tee kaitsealale. See aitab vähendada servaeefekti sihtkaitsevööndi metsadele, mille võib põhjustada tee liigne korrastamine ja laiendamine.

Kaitseala territooriumist on välja arvatud Vahtra maaüksus (71601:002:0811), sest 2013. aasta inventuuri järgi seal metsaelupaigatüüpi ei tuvastatud, sealset metsa on mõjutanud kuivendused ja majandamine. Selles kohas ei ole kaitsealuse liigi leiukohta.

Kaitseala edelanurgast keerab piir põhja poole mööda teeserva, kusjuures tee jääb kaitsealast välja. Jõudes maantee äärde, kulgeb piir mööda katastripiire. Selles kohas nihkub kaitseala välispiir väljapoole, hõlmates jätkuvalt riigi omandis oleva metsamaa. See on vajalik piiriselguse (senine piir pole looduses tuvastatav) tõttu, aga ka kõrge (A) ja keskmise (B) esinduslikkusega metsaelupaigatüüpide puhveralana.

Kaitseala kagunurgas nihkub välispiir Emmomäe katastriüksuse (71601:002:0620) piirini. Senine piir läheb katastriüksuse keskelt ja seda pole võimalik looduses tuvastada. Lisaks piiriselgusele on muudatus vajalik, et kaitsealasse jääks 2013. aastal Marje Talvise inventeeritud puisniit.

Juuru oja ümbruses kulgeb kaitseala piir mööda kõlvikupiiri. Jõudes maanteeni, läheb piir mööda Juuru oja kallast risti tee alt läbi, teisele poole teed. Edasi kulgeb piir mööda oja kallast, kuni ristub maaüksusega Loobu metskond 285 (27202:001:0072). Juuru oja jääb kaitsealasse. Edasi kulgeb piir mööda katastripiire.

Orajärvest põhja poole jääval alal liideti ühtlase metsamassiivi säilitamise eesmärgil kaitsealaga väiksemaid järvikuid hõlmav metsatukk. Välispiir kulgeb seal mööda Altlõugu maaüksusel asuvat kraavi.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb Neeruti maastikukaitseala viiest sihtkaitsevööndist ja ühest piiranguvööndist. Sihtkaitsevööndite pindala on 525 ha ja piiranguvööndi pindala 732 ha. Võrreldes varasema tsoneeringuga suureneb sihtkaitsevööndite pindala u 217 ha võrra, millest eramaadele jääb u 22 ha ja riigimaadele u 190 ha. Ülejäänud suurenemine toimub jätkuvalt riigi omandis olevatel maadel. Suurenemine toimub piiranguvööndite arvelt. Sihtkaitsevööndite pindala suureneb peamiselt seetõttu, et 2013. aasta metsainventuuri käigus leiti rohkesti kõrge (A) ja keskmise (B) esinduslikkusega metsaelupaigatüüpe, mis on arvatud piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse. Eramaadest on sihtkaitsevööndisse arvatud ainult väga väärtuslikud metsad, mis asuvad riigimaade vahel ja moodustavad riigimaal asuvate metsadega ühtse terviku. Kuna piiranguvööndis on lubatud raied, siis ei taga see metsaelupaikade säilimist. Kui riigimaade vahel olevaid eramaid sihtkaitsevööndisse ei arvataks, killustuksid praegu ühtsed suured metsaalad ja loodusdirektiivi elupaikade pindala väheneks. Väiksemad polügoonid on tundlikumad välistele häiringutele, nagu näiteks tuulemurd. Metsade terviklik sihtkaitsevööndisse arvamine on vajalik ka seetõttu, et killustatus ja piirnevatel aladel metsade majandamine vähendavad elupaigatüübi esinduslikkust. Osaliselt suurenevad sihtkaitsevööndid ka selgema piiri saavutamise eesmärgil. Ulatuslikumalt laienevad Karuaugu ja Hobujärve sihtkaitsevööndid.

Karuaugu sihtkaitsevöönd (302,8 ha) asub Võduvere, Neeruti, Kiku, Pariisi ja Jõepere külas. Vööndisse jäävad kaitseala suurimad järved Eesjärv ja Tagajärv. Eesjärve ääres asub

arheoloogiamälestis Sadulamägi. Vööndi põhjaosas suureneb piir Orajärve kaldani, et kaitsta sealseid keskmise (B) esinduslikkusega metsaelupaigatüüpe. Sellele alale jääb ka II kaitsekategooria liik ainulehine soovalk. Maaüksusest Loobu metskond 75 (27305:003:0179) kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda kraavi Orajärveni. Kraav on arvatud sihtkaitsevööndisse, et paremini kaitsta Orajärve ümbrusele iseloomulikku ajuti liigniisket pinnast. Kuresöödi maaüksus (27305:003:0792) on arvatud osaliselt sihtkaitsevööndist välja, kuna sealsed metsad ei vasta elupaigatüübile ning metsad on kuivendusest mõjutatud. Sihtkaitsevööndisse jäävad endiselt kaitsealuste orhideede leiukohad. Vööndi piir kulgeb mööda kraavi, kusjuures liikide parema kaitse korraldamiseks jääb kraav sihtkaitsevööndisse.

Karuaugu ja Sinijärve sihtkaitsevööndi vaheline piir kulgeb suures osas mööda teeserva, kusjuures tee jääb Karuaugu sihtkaitsevööndisse, ning väiksemas osas katastripiiri mööda. Selline määratlus on vajalik, et tagada looduses selgesti tuvastatav piir.

Karuaugu sihtkaitsevööndi loodeosas on piiri nihutatud katastriüksuste piirini. Karupesa maaüksuse (27305:003:0168) piirist kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda teeradu. Need on kitsad metsarajad, mis läbivad metsaelupaigatüübile vastavat metsamassiivi. Tagamaks ka sihtkaitsevööndi metsa äärealade parema kaitse, on teed arvatud sihtkaitsevööndisse. Kohas, kus tee lõikab maaüksust Loobu metskond 78, kulgeb sihtkaitsevööndi piir mööda katastripiire.

Karuaugu sihtkaitsevööndiga on liidetud varasem Kiisa sihtkaitsevöönd. Selline liitmine on otstarbekas, arvestades 2013. aasta metsainventuuride tulemusi ja vööndi terviklikkust. Karuaugu sihtkaitsevööndi ulatuslik suurenemine toimub endise Kiisa sihtkaitsevööndi ümbruse alade arvelt. Sihtkaitsevööndisse arvatakse riigimaal ja jätkuvalt riigi omandis oleval maal paiknevad keskmise (B) esinduslikkusega metsamassiivid, kus asuvad ka III kaitsekategooria liigid kare habesamblik ja hiireviu. Selle laienduse sihtkaitsevööndi piir kulgeb osaliselt mööda katastripiire. Maaüksustel Loobu metskond 87 ja 88 läheb piir mööda teed, kusjuures tee jääb sihtkaitsevööndisse. Vesiaugu juures, kus tee ristub loodusliku rohumaaga, jookseb sihtkaitsevööndi piir mööda kõlvikupiiri kuni Vesiaugu (27305:003:0062) maaüksuse läänenurgani. Edasi kulgeb piir mööda kinnistupiire.

Karuaugu sihtkaitsevööndi keskele jääv Tagajärve maaüksus (27305:003:1862) jääb endiselt sihtkaitsevööndist välja. Sellel maaüksusel asub kasutusel olev elamu koos õuemaaga. Vööndi piiri on korrigeeritud katastripiiride järgi. Eramaade pindala väheneb sihtkaitsevööndis võrreldes varasemaga 2,3 ha võrra.

Sinijärve sihtkaitsevöönd (51,3 ha) asub Neeruti külas, hõlmates Sinijärve ning sellest põhja poole jäävad Neeruti ja Kanasoo ning Sorgi- ja Paatermäe. Ala loodeosas Madi-Naela maaüksusel (27305:003:0563) kulgeb sihtkaitsevööndi piir diagonaalselt mõttelise sirgena põhjanurgast lõunanurka. Võrreldes varasemaga sihtkaitsevööndi kogupindala oluliselt ei muutu, kuid eramaade pindala väheneb 2,9 ha võrra ning riigimaade pindala suureneb 2,8 ha võrra. Kogu Madi-Naela maaüksust pole otstarbekas sihtkaitsevööndisse arvata, sest osaliselt on sealsed metsad tugevasti inimtegevusest mõjutatud. Kinnistu kagunurgas on aga kõrge (A) esinduslikkusega vana loodusemets ja III kaitsekategooria taimeliikide leiukohad.

Sinijärve sihtkaitsevööndi idaosas kulgeb piir osaliselt mööda kõlvikupiiri. Loobu metskonna 80 maaüksuse (27305:003:0187) kagunurgast läheb piir mõttelise sirgena üle tee Loobu metskonna 85 maaüksuse (27305:003:0189) põhjanurka, kus kulgeb kõlvikupiiri mööda, kuni ristub Loobu metsakonna 81 maaüksusega (27305:003:0195). Edasi läheb piir mööda kinnistute piire. Sinijärve ja Karuaugu sihtkaitsevööndi vahelist piiri on kirjeldatud eespool.

Lalli sihtkaitsevöönd on 17,4 ha suurune ala Jõepere külas Lalli raba ümber riigimaal. Varem oli ala piiranguvööndis, kuid inventuuride käigus on alalt leitud III kaitsekategooria liigi (kahelehine käokeel) elupaik ning keskmise (B) esinduslikkusega elupaigatüüp siirdesoo- ja rabametsad, mis on inimtegevusest suures osas puutumata. Eelnimetatud loodusväärtuste kaitseks on alale moodustatud sihtkaitsevöönd. Vööndi piir kulgeb kolmes küljes mööda kinnistupiiri ning neljanda külje moodustab mõtteline sirge, mis on tõmmatud kinnistupiiri loodenurgast idanurka.

Juuru sihtkaitsevöönd on 11,8 ha suurune ala Jõepere külas, hõlmates Juuru oja ning selle ümbruse pinnavormid ja metsad. Sihtkaitsevööndi piiri on võrreldes varasemaga korrigeeritud peamiselt kõlvikupiiri mööda. Vööndi lõunaosas kulgeb piir mööda teeserva, kusjuures tee jääb sihtkaitsevööndist välja, ja katastripiiri mööda.

Hobujärve sihtkaitsevöönd (141,8 ha) asub Neeruti maastikukaitseala lõunaosas Jõepere ja Pariisi külas. Võrreldes varasema määratlusega suureneb Hobujärve sihtkaitsevöönd ligi saja hektari võrra. Laienemine toimub piiranguvööndi arvelt ning hõlmab riigimaid, jätkuvalt riigi omandis olevaid maid, aga ka eramaid (u 26 ha). Suurenemine on tingitud asjaolust, et 2013. aasta metsainventuuri käigus leiti Emumägede ümbrusest suured kõrge (A) esinduslikkusega elupaigatüübile vastavad metsaalad, mille vahel asuvad keskmise (B) esinduslikkusega metsaalad.

Suurem osa Hobujärve sihtkaitsevööndist on piiritletud mööda kinnistupiire. Vööndi idaosas Vahtra maaüksuse (27305:003:0195) juurest ühildub piir kaitseala välispiiriga, kulgedes mööda teeserva ja kõlvikupiiri. Kalevi maaüksusel (71601:002:0096) eraldub sihtkaitsevööndi piir kaitseala välispiirist ja kulgeb mööda kõlvikupiiri. Kohas, kus metsast kulgev teerada jõuab rohumaaale (koordinaadid X= 623 240,360; Y= 6 571 506,220), on sihtkaitsevööndi piir tõmmatud mõttelise sirgena Mägede maaüksuse (71601:002:0075) kirdenurka. Niisugune piiritlemine on otstarbekas, kuna mõttelisest sirgest lääne pool olev mets on keskealine haavik, mis ei vasta metsaelupaigatüübile ja kus pole leitud kaitsealuseid liike.

Neeruti maastikukaitseala piiranguvöönd paikneb neljas lahustükis. Suurim neist (u 645 ha) hõlmab kaitseala põhja- ja idaosas ning kulgeb Võduvere, Kiku, Neeruti ja Jõepere külas. 73 ha suurune Pariisi ja Kiku külas asuv lahustükk on kolmest küljest piiratud Karuaugu sihtkaitsevööndiga. Väiksemad lahustükid jäävad kaitseala lõunaossa Jõepere külla (11 ha) ja keskossa Neeruti külla (3 ha). Kõige lõunapoolsema lahustüki alal kaitseala laieneb. Kaitsealasse arvatakse jätkuvalt riigi omandis olev metsamaa, mis on oluline sihtkaitsevööndis asuva väga kõrge esinduslikkusega loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpidele vastava metsa puhverala. Sellega vähendatakse oluliselt servaeefekti negatiivset mõju elupaigatüüpidele vastavale metsale. Piiranguvööndis asuvad peamiselt inimtegevusest tugevamalt mõjutatud elupaigatüübile mittevastavad metsad, õuealad ja lagedad alad. Piiranguvöönd on samas ka puhervööndiks kaitsealuste liikide elupaikade ja looduskaitsealalt väärtuslikumate elupaigatüüpide ümber. Piiranguvööndisse jäävad ka mõned keskmise (B) ja üksikud kõrge (A) esinduslikkusega metsaelupaigatüübid. Kuna need paiknevad üksikute tükkidena looduskaitsealalt vähem väärtuslike alade vahel, pole nende arvamine sihtkaitsevööndisse otstarbekas. Piiranguvööndisse jäävad järgmiste kaitsealuste liikide leiukohad: II kaitsekategooria liigid rohe-tilksamblik, mustlaik-apollo, harivesilik, kaunis kuldking ja ainulehine soovalk ning III kaitsekategooria liigid tähnikvesilik, puna-näsasamblik, rabakonn, kare habesamblik, suur soomukas, vööthuul-sõrmkäpp, kahkjaspunane sõrmkäpp, eesti

soojumikas ja kuninga-kuuskjalg. Piiranguvööndi põhjaosas Linnamäe oosil on registreeritud arheoloogiamälestis linnus.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamusega (Piret Kiristaja, 2006) ning kaitsealal asuvate loodusväärtuste kaitse vajadusega, mille teadasaamiseks on tehtud mitu inventuuri ja uuringut. Olulisimad neist on loodusdirektiivi metsaelupaikade inventuur (inventeerijad Imre Merits, Marje Talvis ja Veiko Kivi Metsaruum OÜ-st, 2013), poollooduslike koosluste inventuur (inventeerijad Meeli Mesipuu, Katrin Jürgens, 2002; Toomas Kukk, Rein Kalamees, 2006 Pärandkoosluste Kaitse Ühingust), märgalade inventuur (inventeerijad Mati Ilomets, 1993; Andrus Kuus, Erki Püssa, Anneli Jussila ja Margus Ots, 1994; Eerik Leibak, Lauri Lutsar, Andrus Kuus, 1996; Ülle Püttsepp, Erki Uustalu, Mare Leis, Andrus Kuus ja Aivar Sakala, 1997; Jaan Spiegel, 2009) ning järvede uuring (Ingmar Ott, 2009). Uuringute ja inventuuride täpne loetelu esitatakse kaitsekorralduskavas.

Kaitse-eeskirja koostamisel on arvestatud kaitsekorra mõjuga loodusala kaitse-eesmärkidele ja Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivate erisustega.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiollemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsamajandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele viieks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks. Alal leidub siirdesoo- ja rabametsi (91D0*), vanu loodusmetsi (9010*) ja teisi esmatahtsaid elupaigatüüpe ning seetõttu on neis paigus vajalik sihtkaitsevööndirežiim.

Adru varumist kaitse-eeskiri ei reguleeri, kuna kaitsealal puuduvad vastavad veekogud.

Kaitsealal ei sätestata täielikku viibimiskeeldu üheski vööndis, sest inimeste viibimine ei häiri linde nii palju, kui ujuvvahenditega liiklemine või jahipidamine.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte on keskkonda mõjutava tegevuse ja vastava valdkonna õigusliku regulatsiooni aluseks. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning KeÜS ja LKS alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimise tagamiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirja eesmärk on tagada loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Vastavaid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks. Sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa eesmärgi täitmisele ning seega saab abinõud lugeda sobivaks. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste kaitse on oluline eesmärk. Alal kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega säilivad ala loodusväärtused. Loodusväärtusi kahjustavate tegevuste lubamisel ja elluviimisel loodusväärtused hävivad. Omandiõigus ei ole piiramatult õigus. Eeltoodust tulenevalt on jõutud järeldusele, et kaitse-eeskirja eesmärk säilitada loodusväärtused kaalub üles omandiõiguse riive.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirjaga on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Liikumispiirangut ei ole kaitsealal kehtestatud, kuna alal pole registreeritud selliseid kaitsealuseid loomaliike, kelle elutegevust inimese liikumine oluliselt halvendaks. Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud kohas, mis on selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatuga. Kaitsealal on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud teedel. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel (nt liinirajatiste hooldustööd ning piiranguvööndis maatulundusmaal metsa- ja põllumajandustööd). Kuna Neeruti maastikusõidukiga kasutatakse aktiivselt sportimiseks, on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud maastikusõidukiga sõitmine ka suusaradade sissesõitmisel ja hooldamisel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid ja radasid sõitmine

lubatud, sest see kahjustab taimkatet. Kuna tegemist on reljeefse alaga, on taimkatte kahjustumisel või hävimisel Neeruti maastikukaitseala piirkonnas suur erosioonioht.

Kaitseala veealal on lubatud mootoriga ujuvvahendiga liiklemine. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud ainult järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine Neeruti järvedel häirib veelinde ja teisi järvi elupaigana kasutavaid loomi, põhjustaks järvede põhjasetete üleskerkimist ning kiirendaks seega järvede eutrofeerumisprotsessi. Mootoriga ujuvvahendi kasutamisel tekib õlireostusohu. Kuna Neeruti järved on väikesed (suurim u 3,3 ha), siis sobib hästi kasutada mootoriga ujuvvahendit, mis ei tekita ka mürareostust.

Kaitsealal on lubatud kalapüük ja jahipidamine, välja arvatud veelinnujaht Sinijärve sihtkaitsevööndis. Sinijärve sihtkaitsevööndis on veelinnujaht keelatud aasta läbi, kuna tegemist on väikese kõrvalises kohas paikneva soiste kallastega järvega, mida veelinnud kasutavad pelgupaigana ka väljaspool pesitsus- ja rändeaega. Samuti on järve ümbruse taimkatte võrdlemisi tallamisõrn.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatis kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatis, ning jahiulukeid lisaõota. Eelnevalt loetletud piirangud tulenevad looduskaitseseaduse § 14 lõikest 1.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks. Neeruti maastikukaitsealal on viis sihtkaitsevööndit, mis jagunevad vastavalt kaitse-eesmärgile kahte rühma. Lalli ja Sinijärve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on koosluste arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina, maastikuilme ja pinnavormide säilitamine ning haruldaste, ohustatud ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse. Sinijärve sihtkaitsevööndi oluliseks väärtuseks on ulatuslikud kõrge (A) ja keskmise (B) esinduslikkusega

metsaelupaigatüübid (siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), vanad loodusmetsad (9010*)), mageveekogu elupaigatüüp (3160) ning III kaitsekategooria linnu- (väike-kärbsenäpp, hiireviu), looma- (rabakonn) ja taimeliikide (vööthuul-sõrmkäpp, soo-neiuvaip, kuradi-sõrmkäpp) leiukohad. Lalli sihtkaitsevööndis asuvad suures osas inimtegevusest puutumata siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning III kaitsekategooria liigi (kahelehine käokeel) elupaik.

Karuaugu, Hobujärve ja Juuru sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on koosluste säilitamine või taastamine, neile omase liigilise ja vanuselise struktuuri hoidmine, elustiku mitmekesisuse, maastikuilme ja pinnavormide säilitamine ning haruldaste, ohustatud ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse. Neis sihtkaitsevööndites asuvad hooldamist vajavad poollooduslikud kooslused, mistõttu on nende sihtkaitsevööndite kaitsereežiim mõnevõrra leebem ja lubatud on koosluste hooldamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Juuru sihtkaitsevööndi metsad ei vasta Natura metsaelupaigatüüpidele. Seal asub poollooduslik kooslus, viljakas aruniit (6510). Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik, et säilitada Juuru oja ümbruse järskude nõlvade metsasus. Karuaugu sihtkaitsevöönd on Neeruti maastikukaitseala kõige suurem sihtkaitsevöönd, kus asuvad esinduslikud pinnavormid, Ees- ja Tagajärv (elupaigatüüp 3150), soo- ja metsamassiivid (elupaigatüübid 7230, 9010*, 9020* 9050, 9060, 91D0*), peamiselt piiranguvööndis asuva puisniidu ääreala ning kaitsealuste liikide elupaigad. Karuaugu sihtkaitsevööndis on sobiva elupaiga leidnud II kaitsekategooria liigid ainulehine soovalk, soo-neiuvaip, kärbesõis ning III kaitsekategooria liigid harilik käoraamat, vööthuul-sõrmkäpp, valge vesiroos, kare habesamblik, laiujur, rohukonn, rabakonn, tähnikvesilik ja hiireviu.

Hobujärve sihtkaitsevööndisse jäävad lisaks väärtuslikele metsaaladele (elupaigatüübid 9010*, 9050, 9060, 9080*) ka kõrge (A) esinduslikkusega soolad (7230), puisniit (6530*) ja III kaitsekategooria sambliku (harilik kopsusamblik) ning II ja III kaitsekategooria taimeliikide (kaunis kuldking, kahkjaspunane sõrmkäpp, pruunikas pesajuur) kasvukohad.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, ning kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistamata ja tähistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, ning rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistamata ja tähistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja saab nõusoleku andmisel seada tingimusi, mille täitmine tagab kaitseväärtuste säilimise. Sihtkaitsevööndid on ette nähtud looduslike liikide ja elupaikade kaitseks ning looduslike koosluste säilitamiseks, mistõttu külastajate massiline viibimine alal võib kahjustada vööndite kaitse-eesmärgi saavutamist. Enamasti on sihtkaitsevööndis levinud tallamisõrnad looduslikud kooslused (nt soo- ja rabakooslused, vääriselupaiga kriteeriumitele vastavad metsakooslused, vanad loodusmetsad, rabametsad) ning need on inimpelglike kaitsealuste liikide elupaigad. Seetõttu piiratakse sihtkaitsevööndis rahvaürituste korraldamist ja suunatakse inimesed ettevalmistatud õpperajale, mis annab hea ülevaate kaitseala kaitseväärtustest ja kus on võimalik korraldada rahvaüritusi, tekitamata loodusele suuremat kahju.

Hobujärve, Juuru ja Karuaugu sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Koosluste kujundamine võib osutada vajalikuks kaitsealuste liikide elupaikade säilitamisele kaasaaitamisel, raietest mõjutatud metsakoosluste looduslikumaks muutmisel ning endiste puisniitude ja -karjamaade taastamisel. Samuti võib maastikuilme säilitamise eesmärgil avada vaateid (teha võsaraiet) näiteks

muinsuskaitsealusel Sadulamäel. Täpsem koosluse kujundamise vajadus ja kohad määratakse kaitsekorralduskavaga. Kaitsealal on registreeritud II kaitsekategooria liigi kauni kuldkinga kasvukohad. Kaitse-eeskiri annab võimaluse eemaldada kauni kuldkinga kasvukohtadest võsa, mis ohustab taimede ellujäämist. Kahepaiksete elutingimuste ja sigimisedukuse parandamiseks on oluline sigimiseks kasutatavate väikeveekogude puhastamine nende kinnikasvamise vältimiseks ning uute sigimisveekogude loomine juba olemasolevate järvikute lähedusse. Samuti tuleb vältida sigimisveekogude kallaste võsastumist. Kui kaldad on liigselt võsastunud, jääb veekogu varjuliseks ja vesi ei soojene vastsete soodsaks arenguks piisavalt. Juuru ja Hobujärve sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus, sest neis asuvad loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid, milleks on puisniidud (6530*) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510). Kuna tegemist on niidu ehk poolloodusliku kooslusega, on seal elupaiga säilimiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Lalli ja Sinijärve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on koosluste arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina, seega ei saa nendes sihtkaitsevööndites ülalkirjeldatud tegevusi lubada.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Karuaugu ja Hobujärve sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, sest nendes vööndites leidub selliseid kaitsealuseid liike, mis ei talu näiteks võsastumist ja liigset kasvukoha kinnikasvamist (harilik kopsusamblik ja orhideeliigid).

Pilliroo eemaldamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud hooldatavates sihtkaitsevööndites. Pilliroogu võib vajadusel eemaldada Karuaugu, Juuru ja Hobujärve sihtkaitsevööndis, sest seal on vastavad alad. Lalli sihtkaitsevööndis pilliroogu ei ole. Sinijärve sihtkaitsevööndi puhul on tegemist olulise lindude pesitsemisalaga ja pilliroo eemaldamine vähendab varjulisi pesitsuspaiku. Samuti ei ole Sinijärves pilliroo vohamine nii intensiivne, et võiks ohustada järve säilimist. Teiste veekogude puhul ei avalda pilliroo mõningane varumine elustikule negatiivset mõju, kohati on Ees- ja Tagajärves pilliroo pealekasv isegi liiga intensiivne. Kaitseala valitseja määrab oma nõusolekut andes roo eemaldamise aja: roogu eemaldatakse talvisel ajal, kui pinnas on külmunud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud rajatise püstitamine kaitseala tarbeks ning Karuaugu ja Sinijärve sihtkaitsevööndis tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Vööndeid läbib kaitseala piiranguvööndisse jäävaid kinnistuid teenindav elektriõhuliin. Tulevikus võib osutada vajalikuks muuta liini trassi või paigaldada uusi kaableid (nt internetikaabel). Kaitseala tarbeks püstitatavad rajatised, milleks võivad olla kaitseala tutvustavad infostendid või külastuse suunamiseks kasutatavad tõkkepuud, võimaldavad kaitseväärtustega tutvumiseks vajalike tingimuste loomist ning vähendavad külastuskoormuse negatiivset mõju tallamisõrnadele aladele või inimpelglike liikide elutegevusele. Tee või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine sihtkaitsevöönditesse pole otstarbekas, kuna olemasolev kohalike teede võrgustik katab kaitsealal olevate kinnistute vajaduse ning kõik olemasolevad hooned ja õuealad on tsoneeritud piiranguvööndisse. Muude ehitiste püstitamine pole sihtkaitsevööndis lubatud, sest seal asuvad looduslikud alad ja kooslused. Keeld on kooskõlas looduskaitseaduse § 30 lõikega 2.

Karuaugu sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Kaitseala valitseja nõusolek maaparandussüsteemide hoolduseks on vajalik, et vältida ala kaitse-eesmärkide kahjustamist. Hoiutööde lubamisel hinnatakse hooldamise potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, samuti kaalutakse kas

hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Hooldamine võib olla vajalik, kuna Karuaugu sihtkaitsevööndisse jäävad kuivendussüsteemid on osa kaitsealast väljapoole jäävast suuremast maaparandussüsteemist.

Olemasolevate rajatiste hooldustööd (nt teede hooldamine, liinide korrashoid, külastusobjektide hooldustööd) on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud kõigis sihtkaitsevööndites. Sõitmiseks ettenähtud teed ja muu külastustaristu planeeritakse Neeruti maastikukaitseala kaitsekorralduskavas. Neeruti maastikukaitseala sihtkaitsevööndites ei ole hooneid.

2.5.4.3. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste ja looduslike rohumaade esinemisaladel nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Hoolduseta jäetud poollooduslikud kooslused metsastuvad ja seega hävivad olemasolevad elupaigad. Sihtkaitsevööndites asub kaks poollooduslikku kooslust kogupindalaga ligi üks hektar. Juuru sihtkaitsevööndis asub u 0,4 ha suurune aruniit, mida hooldatakse. Hobujärve sihtkaitsevööndis asub ligi poole hektari suurune kinnikasvanud puisniit, kus on vaja teha võsaraiet ja hiljem niita. Vastavalt looduskaitseaduse § 18 makstakse kaitseala poollooduslike koosluste säilimiseks vajalike tööde tegemiseks kinnisasja valdajale loodushoiutoetust. Looduskaitseaduse § 17 lõike 8 alusel ei ole kinnisasja valdajal õigust takistada kaitseala valitsejal vajalikku tööd tegemast, kui ta ise ei nõustu vajalikku tööd tegema või ei jõua tööde tegemise osas kaitseala valitsejaga kokkuleppele.

2.5.4.4. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgil, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Sihtkaitsevööndis on keelatud loodusvarade kasutamine (välja arvatud kaitse-eeskirjaga lubatu).

Sihtkaitsevööndisse jääb arheoloogiamälestis Sadulamägi, mille kaitsevööndis kehtivad lisaks kaitse-eeskirjaga sätestatule ka muinsuskaitseadusest tulenevad kitsendused.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse, maastikuilme, pinnavormide ja poollooduslike koosluste säilitamine. Neeruti maastikukaitsealal on Neeruti piiranguvöönd, mis paikneb neljas lahustükis. Väikseim lahustükk asub Tagajärve katastriüksustel (27305:003:1861 ja

27305:003:1862), mis on hoonestatud. Suuremad piiranguvööndi lahustükid on peamiselt metsaalad (leidub ka poollooduslikke kooslusi), mis on puhervööndiks kaitsealuste liikide elupaikade ja looduskaitseleelset väärtuslikumate elupaigatüüpide ümber. Piiranguvööndi ülesanne on sihtkaitsevöönditele vajalike puhvertsoonide loomine, seega lähtuvad piiranguvööndis kehtestatud kitsendused suuresti sihtkaitsevööndite väärtustest. Neeruti piiranguvööndis tuleb eelkõige vältida tegevusi, mis kahjustavad pinnavorme.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades looduskaitseadusest ja kaitse-eeskirjast tulenevaid kitsendusi.

Piiranguvööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Suuremate rahvaürituste korraldamiseks on vajalik taotleda kaitseala valitsejalt nõusolek, et kaitseala valitseja saaks ürituse korraldamisele seada tingimusi rahvahulkade hajutamiseks ja suunamiseks kohtadesse, kus kaitseala kaitseväärtusi ei kahjustata, kus tallamine ei ohusta kaitsealuste taimeliikide püsijäämist ja kaitsealuste loomaliikide elutegevust ei häirita.

Arvestades looduskaitseaduse ja kaitse-eeskirjaga sätestatud piiranguid, on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tee ja tehnovõrgu rajatiste rajamine, uute hoonete püstitamine olemasolevale õuemaale ja algsetesse taluõuekohtadesse, rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks ning veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, välja arvatud Orajärvel. Teede ja tehnovõrgu rajatiste rajamine kaitseala piiranguvööndisse võib osutuda vajalikuks, kuna tegemist on kaitseala kohta võrdlemisi suure püsielanike arvuga hajaasustusalaga. Tulevikus võib osutuda vajalikuks elektriõhuliinide asendamine elektrimaakaabelliinidega. Hooneid võib püstitada olemasolevale õuemaale, seega ei saa kinnistule moodustada uut hoonete kompleksi, mis rikuks olemasolevaid kooslusi, maastikuilmet ja traditsioonilist asustusstruktuuri. Erandina võib kaitseala valitseja nõusolekul püstitada hooneid väljaspool olemasolevat õuemaad algsetes taluõuekohtades, et hoida traditsioonilist asustusstruktuuri. Väljaspool asustust on Neeruti maastikukaitsealal oluline säilitada looduslikku maastikuilmet, kuna tegemist on Eesti ühe esinduslikema oosistikuga. Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine on lubatud kahepaiksete elupaigatingimuste parandamiseks. Sellisteks veekogudeks on näiteks mõned tiigid. Lubatud ei ole veekogusid oluliselt süvendada või kinni ajada, sest see tegevus ei paranda kahepaiksete elutingimusi. Lubatud ei ole Orajärve veetaseme ja kaldajoone muutmine. Ka teistel looduslikel järvedel ei ole veetaseme ja kaldajoone muutmine lubatud, kuid kuna need jäävad sihtkaitsevööndisse, pole neid piiranguvööndi peatükis eraldi esitatud.

Neeruti maastikukaitseala üks peamine kaitse-eesmärk on olemasoleva maastikuilme säilitamine. Üks tähtis maastikuilmet kujundav element kaitsealal on metsasus. Liiga suurte lankide tekitamine või suurel alal levinud looduslikud häiringud muudavad oluliselt maastikuilmet. Vajalik on tagada metsakoosluste säilimine ja järjepidev areng. Metsasuse säilimiseks on vajalik, et metsade vanuseline ja liigiline struktuur oleks mitmekesine. Suurte lankide ääres tekivad lisaks päikesekahjustused, lagedate alade järskudel nõlvadel on erosioonioht.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndi hall-lepikutes ja kuusikutes lubatud lageraie uue metsapõlve tekke soodustamiseks, kusjuures raielangipindala ei ületa hall-lepikutes 1 ha ja kuusikutes 0,5 ha. Metsaseaduse § 29 lõike 5 punkti 2 kohaselt on lageraie lubatud 80–120-aastastes kuusikutes. Keskkonnaministri 27. detsembri 2006. a määruse nr 88 „Metsa

majandamise eeskiri” § 4 kohaselt on turberaied kuusikutes keelatud, kuna seal pole turberaie otstarbekas. Seega on kuusikutes lubatud lageraie. Samuti on lageraie lubatud hall-lepikutes. Piirangud raielangi suurusel on seatud, et ala metsad oleksid vanuselisel mitmekesisel. Samuti on väikeste lankide korral tuule- ja päikesekahjustused metsale väiksemad. Kuna hall-lepikute taastumine on kiirem ning seal on väiksem oht tuulekahjustuste tekkeks, on lepikutes lubatud raielangi suurus üks hektar. Piiranguvööndi metsad on oluline puhver sihtkaitsevööndi metsaaladele. Kaitsealal ei tohi vähendada vanametsa osakaalu, sellega soodustatakse puistu mitmekesisust, haruldaste ja ohustatud liikide levikut ning nende liikide elupaikade säilimist. Piiranguvööndi metsade kaitse-eesmärk on maastikuilme ja looduse mitmekesisuse säilitamine. Kuna tegemist on võrreldes ülejäänud Põhja-Eestiga äärmiselt reljeefse alaga, võib suurte lageraielankide esinemine ooside nõlvadel põhjustada erosiooni. Kaitseala piiranguvööndisse on lisaks puhveraladena toimivatele metsadele määratud ka loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübi okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel ehk sürjametsad (9060) kriteeriumitele vastavad metsaosad. Tegemist on üksikute laikudega elupaigatüübile mittevastavate metsade vahel või madala esinduslikkusega aladega eramaadel. Need metsad on enamasti keskealised kuuseenamusega segametsad, mille puistut võib väikesemahuliste raietega mitmekesistada.

Puistutes, kus metsa on võimalik majandada turberaietega, on lageraie keelatud. Nii tagatakse paremini maastikuilme säilimine, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris. Turberaie langi pindala ei tohi olla suurem kui 2 ha, et häiringute mõju oleks minimaalne. Sellega hoitakse ära suurte, liikidele ebasobilike lankide teke. Väikeste lankidena tehtud raie on sarnasem looduslikele häiringutele ja metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini.

Metsade majandamisel tuleb säilitada koosluse looduslik tasakaal ning liigiline ja vanuseline mitmekesisus. Säte on vajalik, et anda kaitseala valitsejale võimalus seada tingimusi väärtuslike üksikpuude või puugruppide säilitamiseks. Tihti on see vajalik, et tagada puistu liigilise mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimine. Sageli säilitatakse väärtuslikke laialehiseid puuliike. Vanad õõnsuste ja paksu korbaga lehtpuud on elupaigaks lindudele, nahkhiirtele, samblikele ja sammaldele, sageli leiab neilt kaitsealuseid liike. Samuti tuleb jälgida, et pärast raiet oleks tagatud liigiliselt mitmekesise puistu taastumine.

2.5.5.3. Vajalikud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on u 60 ha poollooduslikke kooslusi. Nende ja looduslike rohumaade esinemisaladel ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks on vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Lisaselgitus on esitatud käesoleva seletuskirja punktis 2.5.4.3.

2.5.5.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, kuna see vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet. Keelatud on uue maaparandussüsteemi rajamine, sest loodusliku vee- ja niiskusréžiimi muutused muudaksid oluliselt nii piirangu- kui ka sihtkaitsevööndis asuvaid looduslikke kooslusi. Kaitsealal asuvad väärtuslikud liigniisketele aladele iseloomulikud elupaigad: liigirikad madalsood (7230), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Keelatud on maavara kaevandamine, mis ohustaks Neeruti piirkonnale iseloomuliku maastiku ja pinnavormide säilimist. Neeruti ooside liiva ja kruusa kaevandamiseks on varem huvi üles näidatud.

Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt on keelatud samuti eelkõige ala reljeefsuse tõttu. Vihma- või lumesulamiperioodidel võib raskete veokite kasutamine kaldpinnal põhjustada pinnase valgumist orgudesse. Samuti kahjustavad veokid märja pinnase puhul oluliselt metsa alustaimestikku. Samas võib kaitseala valitseja anda loa puidu kokku- ja väljaveoks ka külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab.

Piiranguvööndis on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal. Kemikaalide kasutamisel uhutakse väetised ja biotsiidid veekogudesse, mis halvendab nende seisundit ning põhjustab järvede eutrofeerumist. Kemikaalide jõudmine veekogudesse on tõenäoline ka seetõttu, et Neeruti ooside piirkonda jääval alal on enamjaolt tegemist kaldpindadega, mida mööda kemikaalid alla orgudesse uhutakse. Samuti muudab kemikaalide kasutamine oluliselt metsa- ja niidukoosluste taimkatte liigilist koosseisu. Seen- ja putukkahjurite levikut saab piirata ka õigeid metsa majandamise võtteid kasutades. Näiteks juurepessuohu tõttu pole mõistlik rajada varem juurepessust kahjustatud puistute asemele okaspuu puhtkultuure, vaid tuleb eelistada leht- ja segapuistuid. Sellistel aladel tuleb kindlasti raiet teha talvel (tähtis on mitte vigastada kasvama jäävaid puid), kuna miinustemperatuuride korral on kändude nakatumise oht väike.

Roo varumise tehnika kahjustab taimestiku juurestikku ja hävitab roostikku elupaigana kasutavaid liike, mistõttu ei ole lubatud roogu varuda külmumata pinnasel.

Piiranguvööndisse jääb arheoloogiamälestis Linnus (reg nr 10275), mille kaitsevööndis kehtivad lisaks kaitse-eeskirjaga sätestatule ka muinsuskaitseadusest tulenevad kitsendused.

3. Menetluse kirjeldus

Neeruti maastikukaitseala avalik väljapanek toimus 3.–16. jaanuaril 2011. a Keskkonnaameti Viru regiooni kontoris ja Kadrina Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta avaldati 3. detsembril 2010. a ajalehes Postimees ja kohalikus lehes Virumaa Teataja. Samasisuline teade avaldati 6. detsembril 2010. a väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Vastavalt looduskaitseaduse § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti kaitsealal paiknevate kinnisasjade omanikele teade tähtkirjaga. Tähitud kiri saadeti ka Kadrina Vallavalitsusele. Kaitse-eeskirja avalik arutelu toimus 20. jaanuaril 2011. a Keskkonnaameti Rakvere kontori saalis, kus osales koos Keskkonnaameti töötajatega neli inimest. Avaliku väljapaneku jooksul tehti järgmised ettepanekud:

Nr	Maaüksus/ Huvigrupp	Ettepaneku sisu	Tulemus
1.	71601:001:0019	Ettepanek esitatud e-kirja teel ja kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise koosolekul: maaomanik soovib, et osa temale kuuluvast maaüksusest jääks endiselt kaitseala piiridesse piiranguvööndisse, on nõus väikeste piirikorrektuuridega.	Osa maaüksusest kuulus varem kaitseala piiranguvööndisse. Eelnõu ettevalmistamise käigus piiride korrigeerimisel jäeti kogu maaüksus kaitsealast välja. Ettepanekut arvestatakse ja kaitseala Neeruti piiranguvööndiga liidetakse maaüksuse kirdeosas asuv metsaala. Tegemist on looduslikus seisundis oleva kuusikuga. Kaitseala varasemate piiride taastamine täies ulatuses pole põhjendatud, kuna maaüksuse lääneosas asub põllumaa ja kaitse seisukohalt väheväärtuslik lepavõsa.
2.	27305:003:0563	Ettepanek esitatud kirja teel: maaomanik ei nõustu sihtkaitsevööndi kaotamisega oma maaüksuselt ning leiab, et tema maaüksusel olev mets (osaliselt mäeseljandikul asuv tammik) peaks olema sihtkaitsevööndis.	Ettepanekut arvestatakse osaliselt. 2013. aasta metsainventuuri käigus tuvastati maaüksuse lääneosas inimtegevusest tugevasti mõjutatud mets, mis ei vasta sihtkaitsevööndi kaitse väärtustele. Endiselt jääb Sinijärve sihtkaitsevööndisse maaüksuse idaosas asuv väärtuslik vana loodusmets. Selguse mõttes on piiri korrigeeritud kinnistu nurgast nurka diagonaalselt.
3.	27305:003:0563	Küsimus esitatud kirja teel: maaomanik palub Keskkonnaametil tema arvele kanda talle ette nähtud metsatoetus.	Maaomanikule saadetud kirjas selgitati metsatoetuste taotlemise korda.
4.	27305:003:0236	Küsimus esitatud e-kirja teel: millist nõukogu peetakse silmas kaitse-eeskirja eelnõu § 1 lõike 1 punktides 2, 3 ja 4?	Selgitusi anti maaomanikule saadetud kirjas. Nendes punktides peetakse silmas Euroopa Nõukogu.

5.	27305:003:0236	<p>Ettepanek esitatud e-kirja teel: lisada kaitse-eeskirja eelnõu § 1 kaitse-eesmärgiks linnustiku kaitse ning kaitstavate liikide kaitse; miks on § 1 lõike 1 punktis 5 nimetatud ainult direktiivi I lisas olev kassikakk, kuid mitte laanepüü, rukkirääk, händkakk, hiireviu, sookurg ja mitmed rähnid.</p>	<p>Kaitse-eesmärki on täpsustatud ning üheks kaitse-eesmärgiks on seatud haruldaste, ohustatud ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärgis esitatakse alale kõige olulisemad liigid. Teiste liikide puhul kehtib isendikaitse. Liikide kaitse tagatakse ka elupaigatüüpide kaitse kaudu. Kaitse-eeskirjas ei saa nimetada neid liike, kelle elupaigad ei ole kantud keskkonnaregistrisse. Keskkonnaregistrisse ei saa esitada ebatäpseid, kontrollimata ja juhuvaatlustel põhinevaid andmeid. Kuna Neeruti maastikukaitseala puhul pole tegemist Natura 2000 võrgustiku linnualaga, ei tooda kaitse-eesmärgis linnustiku kaitset eraldi välja. Samuti on kaitse-eesmärgist välja jäetud veelindude kaitse, kuna alal pole registreeritud olulisi kaitsealuseid veelinde ning Neeruti järved pole laiaulatuslikuks rändlindude koondumispaigaks. Samas on kaitse-eeskirjaga piiratud tegevusi, mis võivad häirida veelindude pesitsemist.</p>
6.	27305:003:0236	<p>Küsimus esitatud e-kirja teel: miks on kaitstava liigina eelnõus mainimata II kaitsekategooria liik mustlaik-apollo, kelle esinemise kohta esitasid looduskaitsejad Keskkonnaametile informatsiooni 2010. aasta suvel?</p>	<p>Selle liigi elupaik ei olnud avalikustamise ajal veel keskkonnaregistrisse kantud, seda tehti 14. veebruaril 2013. a. Kaitse-eesmärgiks ei ole mustlaik-apollo seatud, sest kaitse tagatakse elupaikade kaitse kaudu.</p>
7.	27305:003:0236	<p>Ettepanek esitatud e-kirja teel: kaitseala loodeosas peaks kaitseala välispiiri kulgema endiselt mööda vallseljakute jalameid, et hõlmatud oleks kogu pinnavorm, kuna tegemist on pinnavorme kaitstva kaitsealaga.</p>	<p>Kaitseala loodeosas on piiriks võetud tee, kuna tee puhul on tegemist looduses hästi jälgitava piiriga. Kaitseala piiridest on välja jäetud looduskaitsealalt väheväärtuslik ala, milleks on põllumaa, kaitseväärtuste poolest mitte väga esinduslikud väiksemad metsa- ja loodusliku rohumaa lapid. Pärast kaitse-eeskirja avalikku väljapanekut piiri siiski mõnevõrra korrigeeriti ning kaitseala territooriumiga liideti uuesti Ratasmäe katastriüksusele (71601:001:0300) jääv looduslik rohumaa.</p>

8.	27305:003:0236	<p>Küsimus ja ettepanek esitatud e-kirja teel: millistel rohumaaadel on kohustuslik niitmine, võsaraie ja karjatamine ning mis juhtub, kui maaomanik seda ei tee? Sätendada maaomanikule selge kohustus avatud alade säilitamiseks ning keeld nende metsastamiseks (sh looduslikule metsastumisele jätmise).</p>	<p>Maaomanikule on antud selgitusi kirja teel. Ettepanek sätendada maaomanikule selge kohustus avatud alade säilitamiseks ning keeld nende metsastamiseks läheb vastuollu looduskaitseseadusega. Poollooduslike koosluste hooldamist ei saa maaomanikele otseseks kohustuseks panna. Vastavalt looduskaitseseadusele on maaomanikul võimalus poollooduslike koosluste säilimiseks kaitse-eeskirjaga või kaitsekorralduskavaga määratud vajaliku töö tegemiseks taotlema loodushoiutoetust. Antud juhul sõlmitakse maaomanikuga leping. Kui kinnisasja valdaja ei nõustu kaitse-eeskirjaga või kaitsekorralduskavaga määratud vajalikku tööd tegema või ei jõua tööde tegemise osas kaitstava loodusobjekti valitsejaga kokkuleppele, ei ole tal õigust takistada kaitstava loodusobjekti valitsejal seda tööd korraldamast. Sel juhul korraldab vajalikke töid kaitse-eeskirjaga määratud ulatuses kaitstava loodusobjekti valitseja riigi kulul.</p>
----	----------------	--	---

9.	27305:003:0236	Küsimus esitatud e-kirja teel: kas hävinud hoonete asukohtadesse võivad omanikud hoonestust taastada?	Maaomanikule on antud selgitusi kirja teel. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitseala territooriumil keelatud anda ehitusluba. Sihtkaitsevööndis on uute ehitiste püstitamine keelatud, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks ning Sinijärve ja Karuaugu sihtkaitsevööndis tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Piiranguvööndis on kaitsealal valitseja nõusolekul lubatud uute hoonete püstitamine olemasolevale õuemaale ja algsetesse taluõuekohtadesse ning rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Seega on hävinud hoonete taastamine võimalik üksnes piiranguvööndis ning kaitseala valitseja nõusolekul, kui antud kohas on maakatastri järgi olemas õuemaa, või on tegemist algse talukohaga. Kaitseala valitseja annab nõusoleku hoonete taastamiseks juhul, kui see tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kuna tegemist on kaalutusotsusega, vaadatakse iga juhtum eraldi läbi ja arvestatakse konkreetsete asjaoludega.
10.		Ettepanek esitatud e-kirja teel: kaitse-eeskirjaga võimaldada kõikides vööndites suusaradadele kasvanud võsa ja langenud puude raiumist ning suusaradade sisseajamist mootorkelguga ka väljaspool teid ja radasid.	Ettepanek lubada talvisel ajal mootorkelguga suusaradade sisseajamist väljaspool teid ja radasid on põhjendatud. Vastav muudatus viiakse kaitse-eeskirja eelnõusse sisse. Samas ei saa kaitse-eeskirjaga kõikides vööndites lubada võsaraiet. Kui soovitakse suusaradade hoolduseks võsa raiuda, tuleb see tegevus enne Keskkonnaametiga kooskõlastada.

11.	Küsimus esitatud e-kirja teel: kas traditsiooniliste ehitiste säilitamiseks Neeruti maastikukaitsealal on võimalik saada toetust?	Maaomanikule on antud selgitusi kirja teel. Kuna Neeruti puhul on tegemist maastikukaitsealaga, ei saa kaitse-eeskirjaga kaitse-eesmärgiks seada arhitektuuriväärtuste kaitset, kuna vastavalt looduskaitseeadusele luuakse maastikukaitseala kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Samas on traditsiooniliste ehitiste säilitamiseks võimalik taotleda toetust maa-architektuuri programmist, mille tegevust koordineerib Eesti Vabaõhumuuseum.
-----	---	---

2013. aastal viidi läbi metsaelupaigatüüpide inventuur, mille tulemustest lähtuvalt muudeti kaitseala vööndite piire. Kuna tegemist on olulise muudatusega ja eelmisest avalikust väljapanekust möödus rohkem kui kaks aastat, korraldas Keskkonnaamet Neeruti maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu uue avaliku väljapaneku. Avalik väljapanek kestis 7.–27. aprillini 2015. a. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta avaldati 1. aprillil 2015. a ajalehes Eesti Päevaleht ja 2. aprillil 2015. a kohalikus lehes Virumaa Teataja. Samasisuline teade avaldati 6. aprillil 2015. a väljaandes Ametlikud Teadaanded. Kodanikke, kelle tähitud kirjad AS Eesti Post (Omniva) Keskkonnaametile tagastas, teavitati kuulutusega üleriigilises väljaandes Eesti Päevaleht 27. aprillil 2015. aastal ja anti täiendavalt kaks nädalat aega ettepanekute esitamiseks.

Eelnõu avalik arutelu toimus 13. mail 2015. a Kadrina vallamaja saalis (Rakvere tee 14, Kadrina), kus osales kaheksa inimest, kellest viis olid Keskkonnaameti töötajad. Avaliku väljapaneku jooksul tehti järgmised ettepanekud:

Nr	Maaüksus/ Huvigrupp	Ettepaneku sisu	Tulemus
1.	Kadrina Vallavalitsus	Jätta valla tee Riistamäe–Neeruti tee nr 2730748 teekaitsevöönd (20 m tee teljest mõlemale poole) sihtkaitsevööndist välja. Põhjuseks asjaolu, et vallale kuuluva tee teekaitsevööndis on tee omaniku kohustus korrastada ja operatiivselt kõrvaldada juba teele langenud või ohtlikud puud.	Mitte arvestatud. Kahel pool kõnealust teed asuvad Natura metsaelupaigatüübid vanad loodumetsad (kood 9010*), okasmetsad oosidel (9060) ja vanad laialehised metsad (9020*). Suurem osa elupaigatüüpidest on kõrge kuni väga kõrge esinduslikkusega. Seetõttu ei ole võimalik neid alasid sihtkaitsevööndist välja arvata. Kaitse-eeskirja eelnõu §10 lõike 2 punkti 5 järgi on sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja nõusolekul olemasolevate rajatiste hooldustööd lubatud. Seega on lubatud ka teehooldus.

2.	27305:003:1862 27305:003:1861	Sulgeda liiklusele Tagajärve kinnistute vahel asuv tee. Põhjuseks suurel kiirusel liikuvate sõidukite poolt põhjustatud häiring ja liiklusohutuse tagamine.	Mitte arvestatud. Tegemist on Kadrina valla omandis oleva Riistamäe–Neeruti teega nr 2730748, mis on kantud kohalike teede registrisse ja on mõeldud avalikuks kasutamiseks. Selliste teede sulgemine ei ole Keskkonnaameti pädevuses. Kohaliku omavalitsuse hallatav tee Ehitusseadustiku § 92 lg 5 ja 7 järgi on kohalik tee avalikult kasutatav tee, mille osas omaniku ülesandeid täidab kohaliku omavalitsuse üksus.
3.	Kohalik elanik	Kehtestada Sinijärve sihtkaitsevööndis ujuvvahendiga liiklemise keeld lume sulamisest kuni 15. juulini. Põhjuseks pesitsevad veelinnud.	Mitte arvestatud. Ujuvvahendiga liiklemise keelamine Sinijärve sihtkaitsevööndis pole põhjendatud. Alal ei pesitse kaitsealuseid ega haruldasi linnuliike. Järv on oluline pesitsuspaik nn tavalistele lindudele. Sinijärv on väike (ligi 1,2 ha) järv, mille kaldale ei vii ühtki teed ning mis on soiste kallaste tõttu halvasti ligipääsetav. Vastavalt kaitseeeskirja eelnõu § 5 lõikele 4 on lubatud vaid mootorita ujuvvahendiga sõitmine ning lõike 5 kohaselt on Sinijärve sihtkaitsevööndis veelinnujaht keelatud. Seetõttu leiab Keskkonnaamet, et halva ligipääsetavuse ja väiksuse tõttu ei ole Sinijärv ujuvvahendiga sõitmiseks atraktiivne ning eraldi keeldu pole vaja rakendada.
4.	71601:002:0422	Vahetada Jürirahva kinnistu väljaspool kaitseala asuva maatüki vastu.	Mitte arvestatud. 1. augustil 2008. a jõustus looduskaitseaduse muudatus, mille kohaselt ei ole enam võimalik kaitsealale jääva kinnisasja vahetamine. Võimalik on vaid kinnisasja riigi poolt omandamine, kui kaitsekord piirab oluliselt kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist. Jürirahva kinnistule kehtiv Neeruti maastikukaitseala piiranguvööndi kaitsekord ei piira oluliselt maa sihtotstarbelist kasutamist. Seda piiraks oluliselt rangem sihtkaitsevööndi režiim.
5.	27305:003:0118	Arvata Kikkaputke maaüksus	Mitte arvestatud. 2013. aasta metsainventuuri järgi asuvad

		(27305:003:0118) Neeruti maastikukaitsealast välja või äärmisel juhul tsoneerida ala piiranguvööndisse.	Kikkaputke kinnistul 5 ha-l metsaelupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (elupaigatüüp koodiga 9060), mille esinduslikkus on väga kõrge (A). 1,4 ha on elupaigatüüp rohunditerikkad kuusikud (9050) kõrge (B) kuni väga kõrge (A) esinduslikkusega. Selgitatud loodusdirektiivist tulenevate elupaigatüüpide olulisust. Antud infot metsatoetuse saamise ja maa riigile omandamise kohta sihtkaitsevööndis.
6.	Kohalik elanik	Jätta kaitse-eeskirja eelnõust välja § 16 punktid 1 ja 5, mille järgi on piiranguvööndis keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal.	Mitte arvestatud. Keelud tulenevad looduskaitseseaduse § 31. Keeld on vajalik, sest puhtpuistu vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet. Pärast raiet vaid ühe puuliigi istutamine on lubatud. Oluline on, et hilisem hooldus ei takistaks looduslikku liikide levikut alale. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine vähendab elustiku mitmekesisust ja võib kahjustada ökosüsteemi. Samuti võivad need sattuda toiduahelat pidi ka röövlindude (nt hiireviu) organismi. Selgitati, kuidas on õigete raievõtetega võimaliku haigusi vältida.
7.	Muinsuskaitseamet	Lisada arheoloogiamälestised (Linnus „Sadulamägi” reg nr 10276 ja Linnus reg nr 10275) ning nende kaitsevööndid Neeruti maastikukaitseala seletuskirja ja kaardile.	Arvestatud osaliselt. Seletuskirja ptk 2.1 lisatud lause „Linnamägi ja Sadulamägi on muinsuskaitsealused arheoloogiamälestised, mille kaitsevööndis kehtivad muinsuskaitseseadusest tulenevad kitsendused”. Ptk 2.4 lisatud Karuaugu sihtkaitsevööndi juurde lause „Eesjärve ääres asub muinsuskaitsealune arheoloogiamälestis Sadulamägi”. Piiranguvööndi juurde lisatud lause „Piiranguvööndi põhjaosas Linnamäe oosil on registreeritud arheoloogiamälestis Linnus”. Ptk 2.5.4.2 täiendatud lausega „Samuti võib maastikuilme säilitamise eesmärgil avada vaateid (teha võsaraiet) muinsuskaitsealusel Sadulamäel”.

			Muinsuskaitsealuseid objekte ei lisata määruse juures olevale kaardile, sest tegemist on keskkonnaministri kinnitatud kaardiga, millele märgitakse sellised objektid, mis kantakse keskkonnaregistrisse.
--	--	--	--

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 237 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Neeruti loodusala, mis hõlmab Neeruti maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Neeruti maastikukaitsealal tegevuste kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Neeruti maastikukaitseala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt loodusdirektiivile vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusala alade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436–676).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek elupaigatüübi rohunditerikkad kuusikud (9050) lisamiseks Neeruti loodusala eesmärkidesse ja tehakse ettepanek Neeruti loodusala piiride muutmiseks.

Neeruti loodusala piiride muutmisel jäävad loodusalast välja järgmised kinnistud: Mäe (71601:001:0016) 1,4 ha ja Vahtra (71601:002:0811) 4,7 ha ulatuses. Loodusala osakaal väheneb järgmistel kinnistutel: Tänavotsa (71601:001:0270) 19,1 ha, Männimäe (71601:001:0017) 0,5 ha ja Hirve (71601:001:0019) 6,5 ha ulatuses. Loodusala osakaal suureneb järgmistel kinnistutel: Emmomäe (71601:002:0620) 1,2 ha ja Altlõugu (27305:003:0143) 1,3 ha ulatuses.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määruse kaitse-eesmärkide täiendamine metsaelupaigatüüpidega aitab kaasa väärtuslike metsaelupaikade säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Neeruti maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseadusele on kaitseala sihtkaitsevööndi maa maamaksust vabastatud ja piiranguvööndis makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega Kadrina vallale maamaksutulu vähenemine u 300 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Eelnõukohase kaitse-eeskirja alusel hõlmatakse eraomandisse kuuluvaid maid täiendavalt sihtkaitsevööndisse ligikaudu 22 ha. Seega on maa omandamise kulud vastavalt Maa-ameti aruandele „Eesti kinnisvaraturg 2014. aastal” riigieelarvest hinnanguliselt 43 190 eurot.

Riigi kulud seoses Natura 2000 metsatoetusega suurenevad vähesel määral, kuna sihtkaitsevööndite erametsamaade pindala suureneb 19 ha võrra. Eelnõukohase tsoneeringu alusel jääb kaitseala piiranguvööndisse 309 ha toetuskõlblikku metsaala varasema 340 ha asemel ja sihtkaitsevööndisse 76 ha varasema 57 ha asemel. Natura 2000 metsatoetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 60 ja sihtkaitsevööndis 110 eurot aastas. Kulud Natura 2000 metsatoetusele suurenevad u 230 euro võrra aastas.

Umbes 190 ha varasema kaitsekorra järgi piiranguvööndis olnud riigimetsi arvatakse sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndi metsade majandamine oli Neeruti maastikukaitseala piiranguvööndis ka varasemalt kitsendatud. Vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Seega väheneb määruse kehtestamisega iga-aastane saamata jäänud puidutulu hinnanguliselt 2000 eurot aastas.

Kaitseala piiri muutmisega ei lisandu kaitsealasse poollooduslikke kooslusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu., Maaeluministeerium kooskõlastas eelnõu märkuste arvestamisel. Ülejäänud ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkus ning sellega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisas.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Neeruti maastikukaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja lisa

Kooskõlastusringil esitatud ministriumite märkustega arvestamise tabel

<p>Maaeluministerium</p>	<p>Muuta eelnõu nii, et kaitse-eeskirjaga oleks lubatud olemasolevate maaparandushoiutööde tegemine kaitseala valitseja nõusolekul.</p>	<p>Arvestatud. Määruse eelnõu § 10 lõiget 2 on täiendatud punktiga, mille kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekul Karuaugu sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Seletuskirja punkti 2.5.4.2 „Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis” on täiendatud selgitusega olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödest järgmises sõnastuses: „Karuaugu sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Kaitseala valitseja nõusolek maaparandussüsteemide hoolduseks on vajalik, et vältida ala kaitse-eesmärkide kahjustamist. Hoiutööde lubamisel hinnatakse hooldamise potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, samuti kaalutakse kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala piiri asuvatele aladele. Hooldamine võib olla vajalik, kuna Karuaugu sihtkaitsevööndisse jäävad kuivendussüsteemid on osa kaitsealast väljapoole jäävast suuremast maaparandussüsteemist.”</p> <p>Määruse §-ist 12 „Keelatud tegevus” on jäetud välja punkt, mis keelas sihtkaitsevööndis olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd.</p>
--------------------------	---	---